

Tien jaar geleden bezocht ik samen met mijn vrouw Hongarije. We verbleven er op het platteland onder het Balatonmeer in een boerderijtje dat ik voor twee weken van een KPN collega gehuurd had. De wegen naar het dorpje waren smal en de boeren maakten er nog, net als in de jaren vijftig in Nederland, gebruik van paard en wagen. Het was een plek om tot rust te komen. En voor leven in de brouwerij was er de hoofdstad Boedapest. Waar de Hongaren precies vandaan komen is onbekend. Bij een van de volksverhuizingen is dit volk in midden van Europa terecht gekomen en het is er nooit meer weggegaan. Hongaren spreken een volstrekt onbegrijpelijke taal. Zo betekent 'Lakos Nikoletta harmadszor lett sakkbajnok' bijvoorbeeld 'Nikoletta Lakos werd voor de derde keer schaakkampioene (van Hongarije)'. In het dorpje moesten we ons redden met gebarentaal maar in de steden lukte het aardig met Engels.

Het Hongaarse team, Buenos Aires 1978 (bron: Carlos Saavedra)

Met name op het gebied van de exacte vakken heeft het Hongaarse volk, dat zo'n tien miljoen zielen telt, vele grootheden voortgebracht. Onder hen wiskundigen als János Bolyai, John von Neumann en Paul Erdős, natuurkundigen als Dennis Gabor, Eugene Wigner (zie de links) en Árpád Élő (de man van de Elo rating). Het is dan ook niet verwonderlijk dat vele Hongaren ook op schaakgebied uitblonden respectievelijk uitblinken. Géza Maróczy, Andor Lilienthal, Iván Faragó, Susan, Judit en Sofia Polgár, Péter Lékó, Zoltán Almási en Richárd Rapport, die vorige maand nog in Wijk aan Zee in de hoofdgroep schaakte, zijn enkele namen die me te binnen schieten. Opmerkelijk is dat Judit Polgár met haar Schaakkasteel lesmethode een brug wil slaan tussen schaken en wiskunde, zie de links. Een hoogst interessante ontwikkeling.

Het hoogtepunt van het Hongaarse schaak kunnen we in 1978 plaatsen. In dat jaar slaagde het Hongaarse team, bestaande uit Lajos Portisch, Zoltán Ribli, András Adorján, Gyula Sax (zie de links), István Csoma en László Vadasz erin om de schaakolympiade van Buenos Aires te winnen. Dat was een sensatie van de eerste orde want tussen 1952 en 2002 won het team van de USSR resp. Rusland alle schaakolympiades waar ze aan deelnamen behalve die van 1978, zie de links.

Er was in 1978 nog een Hongaarse schaker in Buenos Aires: Pál Benkő. In 1956, het jaar van de Hongaarse opstand, kwam hij nog voor Hongarije uit. Een jaar later week hij uit en tussen 1962 en 1972 representeerde hij zes keer de USA op schaakolympiades. Een bijzondere schaker die niet alleen het Benkő gambiet (1.d4 Pf6 2.c4 c5 3.d5 b5!) populariseerde maar ook eindspelen componeerde, zie zijn boek 'My Life, Games and Compositions' (2004) en de links. In 1970 stond hij zijn plaats in het interzonale toernooi van Palma de Mallorca af aan Bobby Fischer en zorgde er zo min of meer eigenhandig voor dat Fischer in 1972 wereldkampioen schaken werd.

Mathematics in the Natural Sciences, Eugene Wigner. Zie: dartmouth.edu/~matc/MathDrama/reading/Wigner.html
Chess Palace Program, Judit Polgár. Zie: juditpolgar.com en [youtube.com/watch?v=YXFmXd38gsY](https://www.youtube.com/watch?v=YXFmXd38gsY)
Gyula Sax dies at 62 (25-01-2014), Chessbase. Zie: en.chessbase.com/post/hungarian-gm-gyula-sax-dies-at-62
Schaakolympiade Buenos Aires 1978, Wojciech Bartelski. Zie: olimpbase.org/1978/1978in.html
Best Chess Bio Yet? Pál Benkő!, Taylor Kingston. Zie: chesscafe.com/text/review420.pdf